

УДК 141.7:316.32(477+4)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.39.2>

ТРАНСКОРДОННІСТЬ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: PRO ET CONTRA В ГЕОПОЛІТИЦІ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Велієв Парвіз Тейюб огли

*Запорізький національний університет,
кафедра соціальної філософії та управління
вул. Жуковського, 66, 69600, м. Запоріжжя, Україна
ORCID: 0000-0001-9087-8447*

У статті робиться спроба проаналізувати перспективи розвитку України в системі геополітичних відносин з урахуванням транскордонних і прикордонних трансформацій. Пропонується акцентувати увагу на концепті ідентичності української держави. Зазначено, що державна національна ідентичність визначає стратегію державної політики та пріоритети, інтереси держави на міжнародному рівні. Саме завдяки своїм особливостям держава реалізує той чи інший крок у міжнародних стосунках, вибирає певний вектор розвитку.

Представлене дослідження орієнтовано на виявлення системних трансформацій кордонів як простору соціально-політичної дії в умовах глокалізації. Але те, що зараз ми спостерігаємо в Європейському Союзі, вказує нам на неймовірний феномен постмодерного світу – знищення кордонів та формування безмежного суспільства. Кордон втрачає свою матеріальну оболонку, перестає бути конкретною матеріальною лінією на політичній мапі й віддає головні позиції іншим речам, що фактично замінюють матеріальні державні кордони – залишаються певні мовні, культурні, етнічні, ментальні рубежі, які не втрачають своєї актуальності.

Автором зроблено акцент на тому, що вся Україна являє собою лімітрофну, або ж буферну зону між двома світами (Сходом і Заходом), і в самій країні присутні свої «лімітрофи» – особливі території з вельми особливими характеристиками, і ці території, великі за обсягом та кількістю населення, відіграють велику роль у трансформаційних процесах усього українського суспільства.

Найголовніший висновок, який має бути зроблений в аспекті транскордонних територій, – це той факт, що колишні територіальні кордони, які фактично вже відійшли в історію де-юре (кордони Російської імперії, кордони Пруської, Габсбурзької і навіть Османської імперії), продовжують де-факто формувати суспільство на своїх уже неіснуючих територіях, структурувати життя таким чином, начебто ці кордони ще існують. Тобто ми говоримо про існування України не тільки на межі тектонічного розлому двох цивілізацій, а й про тектонічні зсуви всередині самої держави.

Ключові слова: геополітика, національно-культурна ідентичність, глобалізація, постмодерн, прикордоння, транскордоння.

У сучасному світі вже недостатньо буде вивчати надійність життєдіяльності складної системи та її здатність до виживання під впливом силових тисків ззовні (воєнні дії, економічні кризи і т.п.). Така позиція виглядає зараз дещо застарілою, адже ми маємо враховувати багато того, що принесла із собою у світ ера Постмодерну: інформаційні технології, глобальна мережа яких дала можливість без особливої напруги впливати на багатьох рівнях – від фінансових операцій до маніпулювання свідомістю. «Глобалізація як процес формування всесвітнього інформаційно-економічного і соціального простору змінює просторово-часові параметри ризиків і за рахунок їх інтерференції породжує загрози синтезованого типу. Сформована постмодерна ментальність диктує необхідність взаємодії і синтезу різних наукових парадигм», – стверджує С. Тепляков [1, с. 208–209].

Найголовніше, що ми маємо усвідомлювати: така складна відкрита нелінійна система, як суверенна держава, має вивчатись за багатьма складниками для отримання якісного результату, адже підтримувати життєздатність та цілісність такої системи доволі важко. Світ генерує ентропійні виклики, які система має відбивати. У самій системі немає однорідності, тому деякі її частини більш активно реагують на ентропійні виклики, інші – стійкіші до тиску. Якщо атаки ззовні доволі сильні, надто структурована система через свою крихкість може зруйнуватись, а система, сповнена внутрішніми негараздами (внутрішньою ентропією), також не витримає і вимушена буде перестати існувати у вигляді цілого. Внутрішня мета системи – підтримати свою життєздатність, балансувати, тримаючи себе в рамках гомеостазу, але, з іншого боку, крім балансу та збереження, система має змінюватись, еволюціонувати від кожного зіткнення з черговим зовнішнім ентропійним викликом та йти до певної мети.

Отже, які б сильні або слабкі не були інші актори геополітичних стосунків сьогодні, держава насамперед сама відповідальна за те, сильна вона чи слабка, і якщо вона в змозі контролювати ситуацію внутрішньо, то й у зовнішніх стосунках вона буде успішною. Адже навіть внутрішнє і зовнішнє з інформаційними технологіями сьогодні втрачають чіткість своїх контурів та меж. Інформаційні технології дали змогу максимального взаємопроникнення різних систем, національні інфраструктури опиняються під їхнім контролем, змінюються самі механізми влади. І саме на такі часи припадає розбудова молодшої української держави. Можливо, саме тепер варто замислитись над тим, щоб змінити амплуа «буферної», «сірої» зони між двома цивілізаціями, перестати бути яблуком розбрату та інструментом торгів між іншими державами та глобальними силами й заявити про себе як про певний міст між двома силами Сходу й Заходу, який всотав у себе мудрість Київської Русі, бути центром, а не периферією, чітко усвідомлюючи свою національну ідентичність.

Від початку свого шляху як суверенної держави Україні довелося вирішувати велику кількість найрізноманітніших квестів – від внутрішніх до цивілізаційних та глобальних. Молода держава мала розбудовувати нові системоутворюючі елементи, долати травми минулого та вливатися в інтеграційні процеси світової спільноти. Міць держави в площині геополітичного життя пов'язана з цілою низкою таких складників, як: територія (розмір та географічне положення, наявність природних ресурсів), населення (кількість, приналежність до різних етнічних груп тощо) політичний режим, історичні зв'язки з іншими акторами в минулому і бачення цих інших майбутнього держави, рівень національної безпеки та воєнний потенціал, соціально-економічний рівень розвитку та багато іншого. Для того щоб робити певні прогнози щодо майбутнього України у великій грі цивілізацій глобалізованого світу, варто охарактеризувати потенціал нашої держави бути повноцінним суб'єктом цієї гри.

Для аналізу перспектив розвитку України в системі геополітичних відносин пропонуємо акцентувати увагу саме на концепті ідентичності української держави. Вивчення проблематики ідентичності починається з кінця ХХ сторіччя як методологія, яка допомагає вивчати взаємодію держав за принципом «свій-інший», адже навіть прийняття політичних рішень тісно залежить від того, як певні нації сприймають щось або когось. Така позиція, до речі, притаманна як ментальна риса українському народу, який доволі часто ділить світ на свій – чужий, що логічно пов'язано з географічним положенням українських земель на вічному рубезі двох різних культур та цивілізацій. А. Вендт базує своє бачення геополітичних стосунків на тому, що вони прямим чином залежать від ідентичності кожної держави, що включає культурні й територіальні особливості. Державна національна ідентичність визначає стратегію державної політики та пріоритети, інтереси держави на

міжнародному рівні. Саме завдяки своїм особливостям держава реалізує той чи інший крок у міжнародних стосунках, вибирає певний вектор розвитку [2]. У термінології самоорганізаційної методології національна ідентичність держави-нації – її гомеостаз, базові показники складної системи, що визначають пріоритетність стратегічних рішень та впливають на вибір певного атрактору, коли система вибирає новий шлях у точці біфуркації.

«Кілька держав можуть формувати колективну ідентичність, що дозволяє їм встановлювати мирні відносини один з одним. Також поширення спільних цінностей формує колективну ідентичність різних товариств, наприклад, такий принцип лежить в основі формування європейської колективної ідентичності», – стверджують автори статті, що присвячена вивченню проблеми ідентифікації в геополітиці [3]. Так само ідентичність можна вивчати як причини конфліктних ситуацій у міжнародних відносинах.

Ідентичність держави закарбована в її ментальності, світогляді, етнічних особливостях, мові, релігії та культурі. Тому варто дослідити українську державну міжнародну політику та стратегічні координати нашого майбутнього через цей феномен. Адже «культура, яка проявляє ідентичність того чи іншого суб'єкта <...> фактично здатна забезпечувати як стійкість <...> так і експансію» [3].

Однією з найособливіших характеристик України є її географічне положення та історія, що пов'язана з цим. Територія України – це зіткнення двох цивілізаційних локусів – Європи та Євразії, що позначається терміном «лімітроф» (від грецького «на межі з»). Якщо зробити невеликий ретроспективний аналіз історії українських земель, то буквально з прадавніх часів це було місце, що населяли декілька видатних в аспекті світової історії культур (Трипілля, Скіфія, слов'янські племена та виникнення Київської Русі). З початку XIII сторіччя через активізацію монгольських завоювань під керівництвом Чингізидів на нашій території поступово формується, як стверджує О. Базалук, «комунікаційний простір з високою рубіжною енергетикою, своєрідний стик європейської та азійської культури» [4, с. 145]. Автор вказує на те, що за 250 років монгольської окупації на нашій території народились покоління, в яких буквально домінували азійські ціннісні елементи: повага до культури та шанування традицій; повага до старших; віра в сильну владу та велика послужливість до її носіїв; загальне, общинне домінує над індивідуальним; мінімальні матеріальні забаганки. Тому, коли історія монгольського іґа завершила свою ходу Східною Європою, українські землі та народ зберегли у своєму ДНК ці азійські риси. Київська Русь не змогла відродитись, і Україна продовжила історію свого життя як порубіжна земля між Московським князівством, Великим князівством Литовським та іншими державами Європи. І в Україні, і в Росії існують багаточисельні риси азійської культури, яка накладалась на культуру Візантії. Але в українській культурі набагато ґрунтовніше присутні європейська культура та пам'ять поколінь про видатні часи Київської Русі, що категорично відрізняє Україну від Росії.

Важливо, що й нині українська держава, яка має тільки 30 років історії своєї незалежності, є доволі специфічною країною щодо її зовнішнього положення по відношенню до інших земель та внутрішнього життя, пов'язаного з темою особливої важливості кордонів.

У статті 2016 року О. Базалук наводить такі дані: приблизно 55% населення України ментально більше схиляється до візантійсько-азійського локуса (тобто Росії, яка є носієм його рис), а 45% – відповідно, до європейського [4, с. 150]. Хоча далі у статті автор стверджує, що на даний момент українському локусу не вистачає національної ідеї та маркерів культурної ідентифікації для того, щоб закріпити цей локус та зробити його цілісним. Одна з найважливіших характеристик України – її внутрішнє розділення між двома

цивілізаціями, і питання стоїть набагато глибше, ніж «до якого світу належати?». Скоріше, наші українські питання: який світ вміщуємо в себе ми? Чому і як саме ми особливі, і як така ідентичність впливає та впливатиме на наше міжнародне становище, на наше майбутнє в цьому світові? Для відповіді на ці питання варто звернути увагу на проблему кордонів. Кордон – це політико-правовий інститут, що «запаковує» державу та забезпечує умови стабільності міжнародних відносин, як стверджує С. Коч [5, с. 7]. Але те, що зараз ми спостерігаємо в Європейському Союзі, вказує нам на неймовірний феномен постмодерного світу – знищення кордонів та формування безмежного суспільства. Кордон втрачає свою матеріальну оболонку, перестає бути конкретною матеріальною лінією на політичній мапі і віддає головні позиції іншим речам, що фактично замінюють матеріальні державні кордони – залишаються певні мовні, культурні, етнічні, ментальні рубежі, які не втрачають своєї актуальності. Якщо вся Україна являє собою лімітрофну, або ж буферну зону між двома світами, то і в самій країні присутні свої «лімітрофи» – особливі території з вельми особливими характеристиками, і ці території, великі за обсягом та кількістю населення, відіграють велику роль у трансформаційних процесах усього українського суспільства. Як на Сході, так і на Заході України існують певні прикордонні території, які не підпорядковуються традиційним визначенням української ідентичності. С. Коч стверджує, що такі локальності мають свою власну волю, власний інтерес, що впливає на всі сторони життя та репрезентації таких територій для своєї ж держави. «Прикордонні режими можуть сприяти або обмежувати соціальні практики, що впливає на соціальну структуру груп, інституціалізацію і варіативність меж взаємодії локальних суб'єктів» [5, с. 98]. І такі простори можуть формуватися як протипага глобальному, «як рівень субнаціонального, регіонального простору» або ж просто як сталі «солідарні відносини».

Різноманіття в прикордонних територіях (які набагато ширші за те, що ми типово називаємо «прикордонням»), адже говоримо як про великі західні, так і про великі східні регіони) спричинено тим, що ці території постійно переживають певні процеси, які не є типовими для центру країни. Взаємовплив декількох культур, взаємодія певних, іноді протилежних, культурних змістів; зміна позиції самого регіону (в минулому певні території входили до структури іншої держави, несли на собі інші адміністративні функції), зміна ставлення держави до цих територій тощо. Держава у свою чергу вбачає за головний свій функціональний обов'язок – довести локальні, регіональні осередки до стандартів центру. С. Коч стверджує: «Національне конструювання передбачає інтегрування прикордонних регіонів у коло стандартів політичного центру, обмежуючи їхні попередні соціальні транскордонні зв'язки, що залишає ці регіони в периферійному та маргінальному положенні» [5, с. 99]. Але такі процеси не змінюють транскордонні території кардинально, а, скоріше, виглядають як косметичний ремонт у зруйнованій будівлі, тим самим підтримують образ маргінальних територій і тільки заглиблюють конфлікти між центром та периферією. С. Коч, аналізуючи умови формування певних історичних регіонів, серед яких і деякі територіальні зони Західної України, стверджує, що більшість із них є такими історико-культурними центрами, які отримали свою соціально-політичну ідентичність ще до того, як сформувалась українська держава, «а тому політичні технології, які зорієнтовані на формування політичної ідентичності та лояльності до національної влади з боку суб'єктів таких просторів, має враховувати їхній досвід політичного життя» [5, с. 100].

Найголовніший висновок, який має бути зроблений в аспекті транскордонних територій – це той факт, що колишні територіальні кордони, які фактично вже відійшли в історію де-юре (кордони Російської імперії, кордони Пруської, Габсбурзької і навіть Османської імперії), продовжують де-факто формувати суспільство на своїх вже неіснуючих

територіях, структурувати життя таким чином, начебто ці кордони ще існують. Тобто ми говоримо про існування України не тільки на межі тектонічного розлому двох цивілізацій, а й про тектонічні зсуви всередині самої держави. І якщо Наддніпрянщина більшою мірою вважається ядром українського етногенезу, то Слобожанщину, Таврію, Бессарабію, всю Західну Україну можна вважати типовим прикордонням. «Так, історія територій України пов'язана з колонізацією просторів Північного Причорномор'я та Бессарабії, які пантюркістська ідеологія включає в зону «тюркської дуги», а історія Польщі асоціює з частиною «східних кресів», які охоплюють більшу частину сучасної України, Білорусі та Литви» [5, с. 105]. Звичайно, такий феномен знайомий майже всім державам Європи, в якій багато держав, які не мають великої території, а етноси, близькі до певної країни, живуть на території сусідніх держав. Для того щоб вирішити проблему такої строкатої соціально-політичної мапи Європи, й було створено гнучкі децентралізовані системи, в яких взаємодія відбувається на різних рівнях на засадах лібералізму. З іншого боку, ці ж території залишаються «полем битви» за домінування, де нащадки великих імперій, сповнені прагненнями відродити великі держави та реалізувати історичну справедливість, намагаються вплинути на населення попри моральні та юридичні межі своїх повноважень на території сусідських країн. Можемо підкреслити той факт, що, крім імперських зазіхань Росії, існують і певні інтереси Польщі, Румунії, Болгарії, спрямовані на населення транскордоння, а отже, й на українські території, де проживає етнічно споріднене населення. Тобто якщо говорити про всі західні території України, то вони в тій чи іншій мірі є транскордонними регіонами, що зумовлено особливостями історичного розвитку та змішуванням певних етнічних культур, а «еволюція практик інтеграції споріднених груп та історичних земель набули значення політичних і навіть національних стратегій» [5, с. 130]. Щоб закріпити свій вплив на території України, держави-сусіди вже багато в чому інтерпретували свої національні стратегії політики в транснаціональні, що дозволяє їм впливати на формування специфічної ідентичності (свої особливі цінності, традиції, норми і т. ін.) в цих регіонах, тим самим закріплюючи свій вплив серед населення.

У результаті ми маємо підсилення конфліктів центру з прикордонними регіонами як внутрішню проблему й української держави із сусідами як зовнішню проблему. Держава перестає повністю контролювати ситуацію на своїй території, норми і стандарти національного рівня розвиваються та перестають домінувати. Протистояти таким тенденціям може тільки тоталітарна система, але, на щастя, це – не наш варіант розвитку політичних подій. Тому варто усвідомити, що краще не протистояти, а взаємодіяти. Природні процеси регіональної ідентичності в прикордонні, які розпочались сто та більше років тому, набагато сильніші за державні процеси суверенної України, якій виповнюється тільки 30 років. Необхідно усвідомити, що Україна – це надто складна та багаторівнева нелінійна система, в якій існує багато підсистем, що різняться ступенем своєї свободи та своїм баченням української державності. Насаджувати домінуючі принципи центру – означатиме вводити систему в стан великих флуктуацій, нарощуючи дисбаланс та напружуючи стосунки із сусідніми державами. Натомість дати аж надто багато свободи означатиме допустити в систему великий відсоток хаотизації, що так само згубно вплине на її стабільність і може знищити систему взагалі. С. Коч вказує на ще один вкрай важливий елемент – у транскордонних просторах формується людина особливого маргінального типу, в якій «широкі горизонти» мислення та незалежні погляди: «для культурної маргінальності в буферних, контактних, транскордонних просторах характерні гнучкість поведінкових стереотипів, які не обмежують соціальну мобільність у жодному з контактуючих соціокультурних просторів, надаючи групам додаткові ресурси для формування адаптивних механізмів» [5, с. 140].

Такий образ маргінала, на думку дослідника, схожий на образ дипломата, який вміє інтерпретувати смисли. Це особливий спосіб виживання в певному «гібридному» просторі, але це означає, що маргіальність тлумачиться лише з позиції центру, а з позиції умов існування в сучасному світі з розмитими кордонами така культурна маргіальність є обов'язковою умовою виживання людини.

У роботі «Антропологічний код української культури і цивілізації» ця категорія людей піддається активній критиці і звинуваченню їх у конформізмі, коли йдеться про жителів Донбасу. Адже в цьому регіоні не було здійснено становлення органів місцевого самоврядування, натомість монополію влади отримала так звана «Новоросійська спільнота», що взяла під свій контроль усі сфери життя. «Брак культури, тяжка фізична праця, втрата етнічності, гнітюча фабрично-заводська система й інші фактори сформували типаж мешканця краю – людини, що не має власної історії і традиції, сталих гуманістичних цінностей, особи, що була налаштована ставити матеріальні цінності понад ідеальні та духовні, що значною мірою викривленими настановами створює навколо себе певну маргіальну культуру, яка, з одного боку, є суцільним відокремленням тутешніх мешканців від традицій та цінностей інших культур, а з іншого – утвердженням специфічного виміру існування в площині буттєвої тимчасовості, відчуженості людей від творчої праці, влади, культури, історії» [6, с. 438]. На жаль, автори цього дослідження дещо знехтували іншою стороною ситуації, яка склалася на Донбасі на початку російської агресії. На цій території виявилась велика кількість людей з яскраво вираженою національною українською ідентичністю, які активно опиралися «руському міру». Багато з них постраждало, але, навіть розуміючи, що вони наражаються на небезпеку, ці люди щиро та відкрито висловлювали свою позицію проти ворога. У тих регіонах, де продовжуються воєнні дії, все ще залишається багато людей патріотично налаштованих, дехто не зміг змиритися з окупацією та покинув рідну землю, переміщуючись далі на західні землі України. Натомість багато людей, які живуть на Західній Україні, через пошуки кращого заробітку покинули свої оселі та давно працюють у різних європейських країнах, допомагаючи своїм близьким матеріально з-за кордону. Варто відзначити, що не тільки з Росії йде активна культурна експансія на Схід України, яка вже отримала яскравий результат у ситуації з Кримом (важко уявити, що під час атаківання російськими військами кордонів України на території Криму українські прикордонники не чинили озброєний опір, що було б логічно під час вторгнення на територію однієї держави військових сусідньої держави, і це передусім пов'язано зі специфічною ідентифікацією тих, хто жив на транскордонних територіях, – глибокою впевненістю в існуванні братських стосунків із загарбниками). Російська Федерація весь період незалежності України проводить свою чітко спрямовану програму на розмивання та знищення української ідентичності там, де тільки може доторкнутися свідомості наших громадян російська машина пропаганди. Але й на Західній Україні є схожі проблеми, пов'язані з тим, що країни Східної Європи налаштовані на певне «маркування» простору, яке, на їхню думку, належить до їхньої культури та історії. Вся національна ідеологія європейських країн, особливо східно-європейських, була останнім часом переглянута з метою збереження та підсилення впливу на сусідніх територіях, де живуть етнічно й культурно близькі громадяни сусідніх країн.

Тому будь-які транскордонні території України (ані Північ, ані Південь не входять до цих територій, адже йдеться саме про порубіжжя з протилежними культурами – Європи та Євразії) є такою територією, де люди навчилися особливим чином виживати, і звинувачувати їх у ренегатстві, конформізмі та поступливості не зовсім коректно, на нашу думку, адже це їхній спосіб буття. І якщо вони все ж таки залишилися на рідній землі, то це найкращим чином доводить їхню українську національну ідентифікацію. Насправді,

по-іншому такі люди не зуміли би просто вижити на цій території, вони мали стати певними космополітами порівняно з тими, хто, живучи в центрі країни, не зазнавав впливів ззовні і має чітку систему цінностей продержавного формату національної ідентичності. До військової експансії, незважаючи на великий вплив російської економіки та культури, Схід України успішно розвивався та мав непогані показники розвитку різних сфер. Захід отримує фінанси від своїх громадян з-за кордону та розбудовує міста і села. Україна є державою з великими транскордонними територіями, які, попри специфічні риси своєї ідентифікації, мають великий потенціал людських ресурсів.

Тому ігнорування цього феномену транскордонності та намагання повністю підвести всіх громадян великої за територією та дуже різноманітної за ментальністю, культурою й історією країни під «один знаменник» є категорично не вірним і помилковим у державній політиці, яка має зберегти цілісність нашої країни та зробити її сильним і значним суб'єктом геополітичних стосунків.

Необхідно не зводити все до примусу розділити з центром ідею української ідентифікації, а знайти більш гнучку і складну систему національної політики, яка б не дала зрадити українську ідею та зберегла автентичність і особливості громадян, які населяють транскордонні території.

Отже, можемо говорити про те, що в національній політиці потрібно знаходити нові засоби, підходи до розбудови більш складної системи відносин, адже Україна являє собою державу-систему, в якій доволі велика кількість підсистем, що пов'язані між собою іноді доволі специфічно, різняться різним ступенем свободи та мають свої гомеостатичні показники, що не вміщуються в межі загальноприйнятого гомеостазу системи. Такий проміжний висновок може наштотувати на ще один доволі важливий елемент геополітики. Ми звикли, що з часів Переяславської Ради Україна знаходиться у стані постійного пошуку одного партнера, який допомагає захищатись від іншого. І така категоричність завжди призводить до односторонньої політики, яка не залишає багатовекторного вибору своїх рішень та свободи захищати свої цінності та інтереси. Приєднуючись категорично до одного геополітичного партнера, ми немов би стаємо заручниками цих стосунків, немов беремо шлюб у часи Домострою, де смерть краще сприймається суспільством, ніж розлучення. Але односторонність не раз призводила до великих проблем після короткого етапу полегшення та отримання певних бонусів від альянсу. Тому виникає питання: а чи не час уже Україні, зважаючи на її особливу рису – транскордонність у великому масштабі, не вибирати собі один вектор як партнера на все життя, «допоки смерть не розлучить»? Транскордонність – реалії теперішнього світу, на сто відсотків реалії європейського суспільства. Світ давно втратив чіткість своїх контурів, епоха Постмодерну дає тільки натяки на певні межі, але більшість систем розмиті, плавкі та швидкозмінні. Адже велика кількість хаосу зовнішнього світу впливає на різні структури, на акторів геополітичних стосунків настільки швидко, що частина вчорашнього хаосу може сьогодні стати гомеостатичним параметром. Згідно із самоорганізаційною парадигмою, для системи важливі як порядок, так і хаос, їхній баланс дає можливість вижити, стати стійкішою та витривалішою. У часи Постмодерну хаос тільки збільшується, і тому зробити вигляд, що його немає, немає ніякої загрози, продовжувати сприймати світ як чорне та біле без відтінків означає приректи себе (свою державу) на загибель, швидко та болісно. Якщо ж хаос (транскордонність з усіма її особливостями) в системі вже існує, то треба з цим не боротися, а прийняти як частину гомеостазу системи і використовувати, щоб тримати «на плаву» українську державу.

Список використаної літератури

1. Тепляков С.Н. Синергетическая парадигма геополитического противоборства в эпоху постмодерна. *Вестник МГИМО-Университета*. 2014. № 4 (37). С. 206–213.
2. Wendt A. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 429 p.; Wendt A. *Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics* // *International Organization*. Spring, 1992. Vol. 46. No. 2. P. 391–425.
3. Еремина Н.В., Конфисахор А.Г., Солонников Д.В. Фактор «идентичности» в развитии геодиверсификации. *Социодинамика*. 2018. № 3. С. 45–63. URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=25672
4. Базалук О.А. Геофилософия Украины. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2016. № 64. С. 141–156.
5. Коч С.В. Транскордонія: простір соціального порядку і політичної дії : монографія. Одеса : Фенікс, 2019. 357с.
6. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) / О.О. Рафальський (керівник авторського колективу) та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 2. 536 с.

**THE CROSS-BOUNDARY AS A FEATURE OF UKRAINIAN IDENTITY:
PRO ET CONTRA IN THE GEOPOLITICS OF THE GLOBALIZED WORLD****Valiyev Parviz Teyyub ogli***Zaporizhzhya National University,**Social Philosophy and Management Department**Zhukovsky str., 66, 69600, Zaporizhzhia, Ukraine**ORCID: 0000-0001-9087-8447*

The article attempts to analyze the prospects of Ukraine's development in the system of geopolitical relations, taking into account cross-border and border transformations. It is proposed to focus on the concept of identity of the Ukrainian state. The article notes that the state national identity determines the strategy of state policy and priorities, interests of the state at the international level. It is due to its peculiarities that the state implements one or another step in international relations, chooses a certain vector of development.

The presented research is focused on the identification of systemic transformations of borders as a space of socio-political action in the conditions of glocalization. But what we are seeing now in the European Union points us to the incredible phenomenon of the postmodern world. We are seeing the destruction of borders and the formation of a borderless society. The border loses its material shell. It ceases to be a concrete material line on the political map. The border gives the main positions to other things that actually replace the material state borders. But there are certain linguistic, cultural, ethnic, mental boundaries that do not lose their relevance.

The author emphasizes that the whole of Ukraine is a border or buffer zone between two worlds (East and West). At the same time, the country itself has its own "Borderlands" (limitrophus), special areas with very special characteristics. These areas are large in size and population. These territories play an important role in the transformation processes of the entire Ukrainian society.

The most important conclusion to be drawn in the aspect of cross-border territories is the fact that the former territorial borders, which in fact have already gone de jure (borders of the Russian Empire, the borders of the Prussian, Habsburg, and even Ottoman Empires) continue de facto to form a society in their non-existent territories. They continue to structure life as if these boundaries still exist. That is, we are talking about the existence of Ukraine not only on the verge of a tectonic rift between two civilizations, but also about tectonic shifts within the state itself.

Key words: Geopolitics, national and cultural identity, globalization, postmodernism, borders, cross-border.